

מסורת הש"ס

(א) אבות פ"א מ"ב, (ב) ז"א מתא, (ג) [נ"ל ל"ן] (ד) קדושין נ"ג, (ה) [נדרבות סג:א], (ו) [סנהדרין לת. ע"ש], (ז) [שרידיון מד:ג] (ח) שם, (ט) שם, (י) [נ"ל דרבה], (יא) [משלי ע"ג] (ל) [שמות כ"א, (מ) ויעי' מוס' פסחים ח: ד"ה שזכה ומוס' ר"ה ד. ד"ה בשביל], (נ) [וע"ע מוס' יבמות קו. ד"ה רנ"א ומוס' סנהדרין מט: ד"ה אמר],

תורה אור השלם

- ו'אמרו ה'ב' נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפון על פני כל הארץ: בראשית י"א ד
- וְאִנְשֵׁי סָדֵם רָעִים וְחָטָאִים לִין מְאֹד: שופטים טו כח
- וְהָיָה כְּטוֹב לָבֶם ו'אמרו קראו לשמשון וישחק לנו ויקרא לשמשון מבית הָאֲסֻרִּים וְיִרְצָחֵם לַפְּנֵיהֶם וְיַעֲמִידוּ אוֹתוֹ בֵּין הָעַמֻּמִּים: שופטים טז כח
- הַלֵּלֶיָּהּ אֲשֶׁר־אִישׁ יִרָא אֹתָּהּ בְּמִצְוֹתַי חֲפֵץ מֵאֹד: תהלים קי"ב א
- כִּי אִם בַּתּוֹרַת יְיָ הַפֶּצַּע וּבַתּוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה: תהלים א ב
- הָרִשָּׁה נִפְשִׁי לַחֲבָבָה אֶל מַשְׁפָּטָיִךְ כָּכָל עַתָּה: תהלים קי"ב כ
- שִׁלְחָה נַגְדִּירָהּ תִּקְרָא עַל גַּפִּי מְרִמִּי קָרָת: משלי ט ג
- וְיִשָּׁה לַפֶּתַח בֵּיתָהּ עַל פֶּסַע מְרִמִּי קָרָת: משלי ט ד
- בְּרֹאשׁ מְרוֹמִים עָלַי דָּרָךְ בֵּית נְחִיבוֹת נִבְבָּה: משלי ה ב
- שְׂתֵּה מִיַּם מְבוֹרָךְ וְנִזְלִים מִתּוֹךְ הָבָרֶךְ: משלי ה טו
- הוּן מְהֻבֵּל יַעֲמֵט וּבִקֵּץ עַל יָד יִרְבֶּה: משלי י"ג י"א
- לֹא יִדְרֹךְ רִמְיָה צִידוֹ וְהוּן אֵדָם יָקָר חֲרוֹךְ: משלי י"ג כ
- וְהָיָה פֶּעֶץ שְׂתוּל עַל פִּלְגֵי מִיַּם אֲשֶׁר פְּרִיז יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִחַ: תהלים א ג

מוסף רש"י

על מנת לקבל פרס. לשון ערך. כמו צעריך ומתרגמין כפורסמיה כי שלל תאמר אקים מלות צורא כי שפסקי לי כל זכרי, אלל עבוד מאהבה (אבות פ"א מ"ג), ובתורתו יהגה. בתחילה הא נקראת מורת ה' ומשלמה וגרסה הא נקראת מורמו וקדושין (כ), ואחר כך יהגה. יעין (כרבוב סג), אנא עבידתה. לקטן על יד חורמי עליה עד שהזקנתי זה ואח"כ חורמי ושעמתי אחרת (שם), לא יחרוך. נטריקון דיש לים, לא יחיה ולא יצרך (שוריון ד), צייד הרמאי. שגרסה צורכס ואלט מחור (שם), ורב ששת אמר. אין זה רמאי אלל שטה והקוין על יד הוא הרמאי ועיזס דגריס והוא ימרו, כלומר יתקיים בדיו לצייד הרמאי שמעני גף ראשון ראשון כשהוא ליכדו שלל יצרכ הוא חורך עופות ואילן, וקרא אתמויה מתמה לא יחרוך לא יללה ויאלל (שם).

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

אצרהס אצינו. צימי דור הפלגה היה צסוף ימי פלג נפלגה הארץ כדמינל צסדר עולס א"ר יוסף נציא גדול היה עבר שקרל לצנו פלג וא"ת בתחילת ימיו כו' ופלג ראה את אצרהס כמה שנים דהא לקצ"א דפלג נולד אצרהס וחיה פלג

אנשי פלשטים. כשגר ציניהס דכתיב ויגר אצרהס צארץ פלשטים [צבראשית כ"א]:

כשהוא איש. כשהוא צחור צכחו. כלומר ממחר להכיר צורא'ו קודס ימי הזקנה: **כאיש**. גצור: ולא

צסגר מלוטיו. שעוצד את יוצרו מאהצבת שמו ומאהצבת מלות פיו ולא לשס קיצול צכר: על מנת שלל לקבל פרס. יהי לצך עמו לומר אפילו אין סופי לקבל צכר אוהצ אני את צוראי וחפץ צמלותיו: **ממקוס שלנו חפץ**. לא ישנה לו רצו אלל מסכת שהוא מצקס הימנו שאס ישנה לו מסכת אחרת אין מתקיימת לפי שלצו על מלותו: **חפלו**. צלותו שאלס חפץ מדלל כתיב חפץ: **פסקי סידיאל**. פרשיות של מקרא: **סליק סיפרא**. סיימו את אחד מן הספרים: **סיליס**. ספר תהלים:

עושה לו חפלו. הכי קאלמר קרל כי אל בתורת ה' עושה חפלו: **נקראס על שמו**. של [אותן] תלמיד שטרט זה דככתיב ובתורתו דמשמע של כל אדם: **ילמד אדם**. מרצו עד שתיאל גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו צפיו: **ואח"כ יגהה**. יעיין בתלמודו לדמות מילתאל למילתל להקשות ולתרך וצראשונה לא יעשה כן שמה יצטל ורצד לא ימנאל לו כל שעה ועוד לאחר ששנה הרצה הוא

מתייצצ בתלמודו ומתרך לעצמו דצד הקסה וה"נ אמרינן צהרואה (צרכות דף סג:) הסכת הס ואח"כ כתת ומיימתינ להל דרצנל התס: דלל **ידע מאי קאלמר**. שאין רצו יודע לפרש לו כלוס: **גרסה**. לשון גרש וכרמל (ויקרא ג) שלל היה טומן הדק אלל כריחיס של גרוסות המתלקין חיטה לשנים או לצרצע [ללוצרך] מאלל: **גרסה נפשי להאצנה**. מרצו מלותי למורה הייתי צוצר לפי היכולת אע"פ שאינו טומנה הדק ליכנס צעומקה: **כפיצ על גפי**. צמורה משתעי. שלחה נערותיה תקראס^(א) תלמידים העוסקין צה. על גפי משמע על כנפים מושצ שאינו קצוע: **וכפיצ** קרל אחרינל על כסל מקוס צכוד קצוע כמו רק הכסל אלגל ממך (צבראשית מ"א). ל"ל בתחילה על גפי יחידי צלל תלמידים כמו אס צגפו יצאס: **צראש מרומים**. מסתלק צמצבולות: **ולצסוף עלי דרך**. מורה הוראלל לעין כל: צורך. מים מכונסין וסופן כלים: צארך. מים חיים אין פוסקין: **חבילות**.^(ב) דגריס הרצה נ'חד אינו יכול לחזור עליו פעמים רבות ומשכח: על יד. מעטן: **יחרוך**. נטריקון יחיה ויארץ: **צייד הרמאי**. שמרמה אנשים

להלרות כמה אני חכס להעמיד גירסות הרצה והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ג) כי הוא חיך ואורך ימין: **ורצ ששס אחר צייד הרמאי הוא יחרוך**. צלשון (שבת דף כ:) איחרוכי איחרוך. כלומר יש לו עופות לחרוך ולאכול. כל מי שלומד וגורס מעט מעט ומחזור עליו פעמים הרצה עד שגזור צציו ואח"כ חחר ולומד תלמודו מתקיים וקרא אתמויה מתמה וכי לא יחרוך מי שלידו רמיה: **כנפים**. שלל תצרכ: **שסול נעקר מכאל** וחזר ונשתל צמקוס אחר: **נטוע**. מעיקרו ולא זו משס לעולס. כלומר כעץ שחול יעשה תלמיד [את] עצמו לילך וללמוד מכל האדם ולא כעץ נטוע להשתקע לפני רצ אחד: **סצנרל**. ללמוד חריפות וחדיד הלצ לאחר שלמד ושגורה צציו גירסת התלמוד: ללל

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ימי

אצשרי איש ולא אצשרי אשה. אלל לעיל גצי אצשרי האיש לא דייק הכי דליש משמע למעוטי אשה והליש משמע למעוטי איש אחר: **עץ מנת לקבל פרס**. פי' צתואל אס לא תצא שאלתו כמו שעושין עוצדי כוכבים אלל אס אינו תואל דמי להל דלמרינן צפ"ק דצ"צ (דף י'): וצפ"ק דפסחים (דף ס.) וצר"ה (דף ד.) דמינל סלע זה לצדקה ע"מ שיחיה צני הרי זה לציק גמור ס':

אמר רבא אמר רב סחורה. משמע שרצ סחורה רצו מוצק היה שהרי צכמה מקומות מצינו שאלמר הרצה דצריס משמו והל דלמר סוף אלו מלילות (צ"מ דף ג.) אפילו לא הליר עיניו אלל צצמשה אחת ומפרש רצל כגון רצ סחורה דלסצנרל לי וזהמל ליסטרון התס איט דגרסי רצה וליט דגרסי רצל וה"פ אפילו לא קצלתי ממנו אלל דצד זה שאין צו כ"כ דצד חידוש אני חייצ לקרוע עליו^ו:

אנא עבידתה. דלל"ת פירוש עשימיה ומה שלל אמר קייממיה שאין לשון קיוס שיך אלל דצצד מלות כי הליל דסוף צמה מדליקין (שבת דף לז.) גצי עשרתס ערצתס הדליקין את הגר וקל אמר דלצרך למימרינהו צניחותל כי היכי דליקצלו מיניה וקאלמר אלל לא שמענל וקייממיה מסצנרל ויש גורכס עצריתה צרי"ש ולא נהירל דל"כ צל לסמור ולהתפאר שעצד על דצרי חכמים:

ישלש

כמה רבא רבי נתת^ו לנו רשות לעמוד אמר ר' אבדימי בר חמא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ואמר רבא בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף^ז נקראת על שמו שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם וליילה^ח ואמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה שנאמר בתורת ה' והדר ובתורתו יהגה ואמר רבא לעולם ליגרים איניש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנאמר^ה גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב ולא כתיב טחנה^ו רבא רמי כתיב^ז על גפי וכתיב^ח על כסא^ט בתחלה על גפי ולבסוף על כסא כתיב^י דרך עולא רמי כתיב^י שתה מים מבורך וכתיב וגוזלים מתוך בארך בתחלה שתה מבורך ולבסוף וגוזלים מתוך בארך^י אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא מאי דכתיב^י הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעט ואם קובץ על יד ירבה אמר רבא ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה אמר רב נחמן בר יצחק אנא עבידתה וקיים בידי^ו אמר רב שייבי משמיה דר"א בן עזריה מאי דכתיב^י לא יחרוך רמיה צידו לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי ורב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך^ט כי אתא רב דימי אמר משל לאדם שצד צפרין אם משבר כנפיה של ראשונה כולם מתקיימות בידו ואם לאו אין מתקיימות בידו^י והיה כעץ שתול על פלגי מים אמרי דבי ר' ינאי כעץ שתול ולא כעץ נטוע כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר להו רב חסדא לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא ומסתפינא דשבקיתו לי ואולייתו כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם שבקוהו ואווזל קמיה^י דרבא אמר להו הגי מילי סברא אבל גמרא מרב אחד עדיף כי היכי דלא

להלרות כמה אני חכס להעמיד גירסות הרצה והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ג) כי הוא חיך ואורך ימין: **ורצ ששס אחר צייד הרמאי הוא יחרוך**. צלשון (שבת דף כ:) איחרוכי איחרוך. כלומר יש לו עופות לחרוך ולאכול. כל מי שלומד וגורס מעט מעט ומחזור עליו פעמים הרצה עד שגזור צציו ואח"כ חחר ולומד תלמודו מתקיים וקרא אתמויה מתמה וכי לא יחרוך מי שלידו רמיה: **כנפים**. שלל תצרכ: **שסול נעקר מכאל** וחזר ונשתל צמקוס אחר: **נטוע**. מעיקרו ולא זו משס לעולס. כלומר כעץ שחול יעשה תלמיד [את] עצמו לילך וללמוד מכל האדם ולא כעץ נטוע להשתקע לפני רצ אחד: **סצנרל**. ללמוד חריפות וחדיד הלצ לאחר שלמד ושגורה צציו גירסת התלמוד: ללל

עין משפט ונר מצוה

א [נמי] פ"ב מהל' משנה הלכה א': **פה ב מיי** פ"י מהלכות משנה הלכה א [ז']:

גליון הש"ס

גמ' בתחלה על גפי. עיין סנהדרין סוף לת ע"א מוס' ד"ה צתמלל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חבילות הגורס הרצה יחד אינו יכול לחזור עליו פעמים רבות ומשכח:

רבינו חננאל

אברהם אבינו שלא הלך בעצת אנשי הפלגה שרשעים היו ובודרך חטאים אלו אנשי סדום שלא עמד צמחה ולא ישב במושב פלשתיים כי הוא מושב לצים. אשורי האיש ירא את ה' אשורי מי שעושה תשובה כשהוא איש כלומר בתקופו ומתגבר ומשבר את יצרו כאיש. במצוותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו מיכן שנו אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס וכו'. כי אם בתורת ה' חפצו אין אדם קורא אלא מה שלבו חפץ: כל העוסק בתורה הקב"ה עושה חפצו שנאמר בתורת ה' חפצו. אמר רבא בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ונלבסוף נקראת על שמו שנאמר ובתורתו יהגה: לעולם ילמד אדם והדר יהגה שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ואחרי כן נוזלים מבאר שנובעת מים חיים. הון מהבל ימעט אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעט כלומר ציצור אחרת זו פורחת כך שוכח ואם קובץ על יד על יד ירבה. והיינו דכתיב לא יחרוך רמיה צידו וגו' פי' אם אינו משבר כנפי העוף שכבר אינה יכולה לפרוח אם מתעסק ציצור אחרת זו פורחת כך השמעה אם אינו שונה אותה הרבה עד שיתיישב בלבו אלא מתחיל אחרת משכח הראשונה. והיה כעץ שתול שמשלח ס' שרשים וענפים ולא נערץ ועומד בלביד פלגי מים כלומר שתול על נהרות הרבה מיכן אמרו כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם:

(ב) נהלה מדברי רעיו שהיה גורס כעץ שחול ולא נערץ ועומד ומפליג מים מסיק לדשא דהולנו מרב אחד וכו'.